

NANCY ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANESİ FOTOĞRAF ATÖLYESİ

RENE NOUAT'dan çeviren :
Milli Kütüphane Uzmanlarından
MUALLÂ YAMAN
Sürelî Yayınlar Bölümü Şefi

Bu atölye, 1960 şubatından beri muntazam olarak faaliyet göstermektedir. Herşeyden önce, okuyuculara veya Üniversite enstitülerine, makalelerin veya eserlerden çıkarılmış parçaların mikrofilmlerini tedarik etmek gibi basit bir hizmet görüyordu, fakat, başlangıçta sadece Debric «Microstyle» kamerası ve küçük bir Rob ağırandizörü ile teçhiz edilmiş olan bu servis, pek kısa zamanda, diğer ihtiyaçlara cevap vermek için değişmek ihtiyacını duydu.

Lüzumlu materyel, iki memurun son derece itinalı çalışmaları ile azar azar temin edildi. Her aletin belli bir görevi vardır ve hiç bir zaman uzun süre boş kalmaz. Bu atölyenin genişlemesinde kullanılan metot, tecrübe edilmiş bir metottur; her sene çeşitli ihtiyaçları daha iyi karşılayabilmesi için takatinin son derecesinde çalışması gerekiyordu.

Çeşitli ihtiyaçlar derken, akla gelenler şunlardır:

- Bulunmayan dergilerin makalelerinin ve Üniversite Kütüphanesinin bir başka kütüphaneden ödünç aldığı nadir eserlerin mikrofilmleri;
- Belediye kütüphanesinin ve Arşivlerde bulunan eski el yazmalarının itinalı röproduksiyonu;
- Coğrafi veya tarihî haritaların aslına çok sadık olarak yapılan röproduksiyonu; ve bu aynı haritaların şu veya bu kısmının çeşitli ölçülerde ağırandizmanı,
- Kitaplarda bulunan resimlerin çeşitli örneklerinin fotoğraf kâğıdı üzerinde yapılan röproduksiyonu;
- Tıbbi veya diğer ilimlerle ilgili tezleri tamamlamaya hasredilmiş resimli planşların, yazar tarafından tedarik edilen negatiflerinden itibaren yapılan kompozisyonu;
- Siyah - beyaz diyapozitif üzerinde yapılan, grafiklerin ve diyagramların röproduksiyonu;
- Bilhassa san'at veya medeniyet tarihi derslerini resimlerle göstermek için hazırlanan renkli diyapozitiflerin yapılması;

— Eski dergilerin bazı fasiküllerinin, mevzulara ait tabloların, ve cilde gönderilmeden önce dergi cildini tamamlamak için başlık sayfalarının iki taraflı kâğıt üzerine röprodüksiyonu;

Bütün bu çalışmalar, 60 m² civarındaki bir atölyede yapılmaktadır; böl-
meleri, uzunluğuna sıralanmıştır ve bu şekil, bölmelerde kullanılan tentele-
rin havalandırma tertibatı vazifesi görmesini temin eder. Ayrıca konmuş
olan bir havalandırma cihazı da bu tertibatı tamamlar.

Duvarlar parlak yeşil renge boyanmıştır ve banyo kısımlarının duvar-
ları, belli bir yüksekliğe kadar fayanslarla döşenmiştir. Suların geldiği bo-
rular bakırdan boşaltma boruları plastiktendir, suyu ayrıca toprağa verme-
ğe lüzum yoktur, zira her tesisin, boşaltma tertibatı vardır.

Küvet üzerine yerleştirilmiş, gazla işliyen su ısıtıcısı, banyoların ha-
zırlanmasında kullanılan sıcak suyun tamamını verir. Bu banyolar, sıcak su
ısıtıcısı tarafından ısıtılmıştır. Aynı tipte ikinci bir alet, küçük bir ilâve bö-
lümde hazırlanan renkli filmlerin banyosu için kullanılır.

Bu tipte bir atölyede elektrik tertibatının katî garantilerinin olması
gereklidir: görünürde teller veya cereyan geçiren prizler olmayacak, her ale-
tin toprak hattı bulunacak. Takatı, yapacağı vazifeyle uygun olarak hesap-
lanmıştır. Kuvvetli cereyan, tablo üzerindedir ve bütün tertibat iki hat üze-
rinde durur, bunlardan biri, optik aletleri, diğeri parlatma plakasını, kuru-
tucuyu ve su ısıtıcısı besler.

Atölyenin bütününün arzu edildiği şekilde parçalanması, çeşitli işlerde
çalışacak birçok operatörün bulunmasını icap ettirir. Halen, C.A.P. si ile ça-
lışan ve fotoğraf işçisi olan bir tek operatör, genç bir yardımcısı ile birlikte
faaliyet göstermektedir.

Atölyede, fotoğrafların alındığı bir salon, ağırandizörler salonu ve ilâ-
veleri ile birlikte laboratuvarlar vardır.

FOTOĞRAFLARIN ALINDIĞI SALON

Bu salon küçüktür, çünkü hemen yanında ağırandizörler salonu yapılmıştır. Bu iki salonun yüzeyi 22 m² dir ve tavanları oldukça yüksektir. (Üç metreden fazla)

Esas alet, çift delikli 35 mm. lik filmler için kullanılan «B 120» tipinde «Microstyle» Debrie kamerasıdır. Küçültme ölçüsü 1/3 den 1/25 e kadardır.

Alet elle çalıştırılır, fakat bu çeşit kullanma, operatöre büyük bir yorgunluk verdiği için, aletin işlemlerini otomatik yapabilecek olan makinenin üzerine özel bir tertibat konmuştur.

Poz süresi değişiktir; bundan başka, bir kumanda masasına yerleştirilmiş pozometre kullanılır, bu alet çok hafif bir ışık değişikliğini temin eder.

Renkli filtre oyunu, mikrofilme alınacak dokümanın maddesine uygun olarak, tesadüfen bulunmuş ve faydalanılmıştır; parşömen, fonu renkli veya okunması güç kâğıt gibi dokümanlar; aynı şekilde, orthocromatique veya panchromatic film, plus x, ektachrom gibi çeşitli filmler istenilen röproduction işinde kullanılmıştır.

Herkesin bildiği gibi, itinalı ve çabuk bir çalışma için mutlaka otomatik makina gereklidir. Bir şans eseri olarak, atölye, 50x80 cm. lik bir forma için kullanılabilir, ray üzerine monte edilmiş hareketli bir otomatik makine temin etmeye muvaffak olmuştur. Tabii, bunun hareketliliği, mutlak konulması gereken emniyet dolabı ile tamamlanmıştır.

Fotoğraf alma salonunun, bunu takip eden diğer salon gibi, normal bir aydınlatma ile birlikte birde renkli (yeşil ve kırmızı) filtrelerle teçhiz edilmiş fenerlerle meydana gelen özel bir aydınlatma tertibatı vardır.

AĞRANDİZÖRLER SALONU

Atölyede, herbirinin vazifesi tam olarak tesbit edilmiş üç ağırandizör vardır. Bu salonda, umumî olarak teçizatı tamamlayan üç tip fotoğraf alıcısı daha bulunur.

Muntazam ışık tertibatı olan ve atölyenin ilk zamanlarında satın alınmış olan Rob ağırandizörünün, negatif mikrofilmlerin çekilmesinde yapılan 21x27 cm. lik formları geçmeyen küçük ağırandizmanlar için daha çok kullanıldığı halde, ihtiyacı karşılamadığı pek çabuk ortaya çıkmıştır.

Bu formların dışındaki ölçülerde yapılan çalışmalarda netlik kâfi derecede değildir. Aynı şekilde muntazam ışık teşkilâtı olan Reinhel ağırandizörü, büyük satırlar için lüzumludur, bu halde tercihan 4,5x4,5 cm. veya 6x6 cm lik bir negatiften faydalanılarak 1 m ilâ 2 m lik dev ağırandizmanları gerçekleştirmek mümkündür. (coğrafya haritaları, grafikler ve orijinaline nazaran ufak ölçüde büyütülmüş ilânlara mahsus plânlar)

Bu fevkalâde âlet, röproduksiyonları sadece çizgi halinde verir, bu sebeple onu bir başka ağırandizörle tamamlamak faydalı olur: bu ağırandizör

Ampliator Color S dir ve 24x36 mm filmlerin negatifinden itibaren, 9x12 cm, 10x12,5 cm, 13x18 cm. lik plan filmlerine kadar bütün çalışmalarda (çizgi, yarı boyalı, renkli) kullanılır. Ampliatör Color S' nin üç aydınlatma kaynağı vardır: nokta ışığı, opal, elektronik. Merkezî üç objektifle techie edilmiş olan sehпасı, istenen iş, ufki satih üzerinde, aletin imkânlarını geçerse, dikey satih üzerinde ağırandismanlar yapabilmek için, mihveri etrafında dönen tam bir merkezî sistem meydana getirir.

Ampliator, aynı şekilde fotoğraf alma vazifesi görür ve bir operasyon değişikliği ile plân-film yapılmasını mümkün hale getirir; çok ince röprodüksiyonlar istenirse bu plân-filmler mutlaka gereklidir.

Kontak kopya ile çalışan bir çok fotoğraf alıcılar, daha hususî çalışmalarını gerçekleştirmek ve ince isteklere cevap vermek imkânını gösterir.

Çok basit bir iş için kullanılan «Color contact» alıcısı, siyah-beyaz di-yapozitifler veya 24x36 mm lik zıt tipler elde etmek için kullanılmıştır.

Priox tarafından yapılmış bir başka alıcı, en müsait durumlarda bütün zıt-tip'leri veya kâğıt veya film üzerindeki çekilişleri, 13x18 cm. ye kadar varabilen formaları yapar. Priox çekicisi, oldukça basit bir kullanma tarzı ile, eğer fevkalâde neticeler istenirse, operatörde uzun bir alışkanlık icap ettirir.

Nancy Üniversite Kütüphanesi fotoğraf servisi, hususî işlerde kullanılmak üzere başka iki cihaz daha temin etmiştir: hem çeken hem banyo eden Photorapid (Combi-livre A2) ve banyo eden Exacop Lumière.

Photorapid cihazı Kütüphanede, yaprak halindeki dokümanlardan başlayarak ancak fotoğraf alıcı olarak kullanılmıştır (ışıklı bir kutu ve tazyikli bir kapak). Esas olarak, siyah-beyaz veya renkli coğrafya haritalarının kontak kopyalı röprodüksiyonlarının yapılmasına yarar ve atölyede kullanılan hiç bir usul bu kadar sadakatla aynı yapamaz. Bu durumda, negatif çok hassas bir film üzerine kontak kopya şeklinde yerleştirilmiştir. (her zamanki fotoğraf banyosu.) En büyük forma, 50x75 cm. lik formadır. Lüzumlu kâğıt üzerindeki birçok denemelerden sonra, bunlar, ya doğrudan doğruya fotoğraf kâğıdı üzerine (bir veya iki kopya için ve orijinalinin büyük bir açıklıkla kalması istendiği zaman), yada film üzerinde bir pozitif vasıtası ile diazo kâğıdı üzerine (birçok kopya için, diazo baskısı atölyenin dışında yapılır, diazo çekicisi kullanılmaz), çekilir.

Exacop Lumière banyo edicisi (çabuk yıkama tarzı ile) Photorapid çekicisini tamamlar. Genişliği 42 cm. lik en büyük bir forma için kullanılan bu alet, kontak kopyalı çekişlerin ve mikrofilm ağırandizmanlarının çok acele olarak yıkanmasına hasredilmiştir. Kontak kopyalı çekişlerde, Photorapid'in ışıklı kutusu, Exacop kâğıdı ile birlikte faydalı olmuştur, bu kâğıt aynı za-

manda mikrofilm ağırandizmanları için kullanılmıştır. Negatif, Exacop Lumière yıkayıcısında birkaç saniyede yıkanır. Çalışmalar, orijinali gibi negatiften gidilerek tekrarlanır ve doğrudan doğruya okunabilen bir pozitif elde edilir. Exacop negatifi, Photorapid'inin aksine olarak saklanabilir ve bu sebeple Photorapid aleti, atölyemizde, banyo edici olarak kullanılmaz.

Bu cihaz ekonomiktir, çünkü bir kaç santimetre küp revelatör ve stabilizatör, 21x27 cm. lik 125 baskının yapılması için kâfidir ve cihaz, film üzerine basma imkânını da verir.

BANYO YAPILAN LÂBORATUVARLAR

Burası, aslında üç laboratuvara bölünmüş bir büyük salondan ibarettir. Üç laboratuvarın en büyüğü, çok havadar bir koridor üzerindedir. Bu durum, iki operatöre kolayca çalışmak imkânı verir.

24x36 mm. lik filmlerin banyosu için kullanılan laboratuvar, esas olarak, pratik olduğu kadar basit bir aletle techiz edilmiştir: Arhuero aleti. Bu alet, yıkama küveti içinde, ekseni etrafında dönen (en fazla 30 m. kapasiteli) bir silindirden teşekkül etmiştir. Operatör, her an filmin yıkanışına nezaret edebilmekte ve istediği an ameliyeyi durdurabilmektedir; halbuki kapalı küvetlerde, her şey gerçek bir kontrolden uzak olarak cereyan eder. Fiksaj ve yıkama aynı küvette, aynı anda yapılır, banyo için kullanılan aletin üzerine yerleştirilmiş olan bir silindirin üzerine film hemen sarılır; sıcak hava cereyanı içinde rutubeti alınmış ve kurumuş olur.

Fotoğraf atölyesinin iki karanlık odası daha vardır; birisi 30x40 cm. lik formaya kadar varan kâğıtların yıkanmasına tahsis edilmiş, diğeri büyük ağırandizman işlerine ayrılmıştır. Banyoların ısıtılması için kurulan pratik bir tesis, beş normal küvetin altında, bir kaç saniyede bu banyoları istenilen sıcaklığa çıkararak sıcak su cereyanı şeklinde yapılmıştır.

Provaların yıkanması, Deville yıkayıcısı içinde yapılır, bu alette, provaları hiç bozmadan yürüten sayısız su fişkırmaları vardır. Bu yıkayıcı, bir saatte, 21x27 cm. lik 100 provayı veya 13x18 cm. lik 200 provayı çalkalar.

EK LÂBORATUVARLAR

Eklerin biri, kurutmaya ve parlatmaya, diğeri renkli diyapositiflerin yıkanmasına ayrılmıştır. Gerster kurutucusu sağlam bir alettir ve bir yüzü emülsiyonlu mat satırlı bütün kâğıtların veya iki yüzü emülsiyonlu çift taraflı kâğıtların muntazam bir şekilde kurumasını temin eder. Viva Sprint parlaticısı istenen hizmetleri yapar, fakat randuman zayıftır ve parlatma, yıkama suyunda ıslanan bir alet kullanmak şartıyla yapılabilir.

Bu iki alet (kurutucu ve parlatici), birinci ek laboratuvarı işgal eder; ikinci daha küçük ve karanlıktır, Debrie kamerası ile çeşitli poz müddetlerinde elde edilen renkli diyapozitiflerin yıkanması için kullanılır. Bir su ısıtıcısı, lüzumlu sıcak suyu temin eder, yıkama küveti 22 diyapozitifin 24x36 mm. lik sekiz filmini (hepsi 176 dır), içine alır.

Şurasını işaret etmek gerekir ki, az tecrübeli bir operatör, tam renkli diyapozitifleri gerçekleştiremez. Bu çalışma, ince bir iştir ve, mükemmel diyapozitif elde etmeden önce bir çok güçlükler ortaya çıkar.

Üniversite Kütüphanesinin fotoğraf atölyesi, kurulduğundan üç sene sonra, Nancy'nin iki büyük kütüphanesinin (Belediye Kütüphanesi ve Üniversite Kütüphanesi) ihtiyaçlarını karşılayan çalışmayı ihmal etmeksizin, bütün Nancy profesörlerinin ve talebelerinin isteklerine cevap verebilmektedir.